IV
1327

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ КНИЖКИ № 3.
НА
БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЛЕДѢЛСКО ДРУЖЕСТВО.

С. ГРЕКОВЪ

ЗАЩО И КАКЪ
трѣбва да избираме лозитѣ за размножаване?

Издание на Българското земледѣлско дружество.

Цѣна 10 стот., съ пощата 15 ст. Поржчки отъ 100 книжки 8 лева, 50 книжки 4 лв. 50 ст. и 10 книжки 1 левъ 20 ст. включително пощенскитѣ разноски.

София
Печатница „Гражданинъ"
1911.

Отъ Библиотеката

„Земледѣлски Книжки“

сѫ излѣзли и се продаватъ въ Бълг. земледѣлско дружество:

№ 1. УПѪТВАНИЯ ЗА БОРБА ПРОТИВЪ ГЛАВНЯТА. Отъ Д-ръ Аппелъ. Прѣвелъ Х. К. Съ 6 картини. Цѣна 10 ст. (Изчерпана).

№ 2. ИЗПИТАНИ СРѢДСТВА СРѢЩУ ЖИВОТИНСКИТѢ НЕПРИЯТЕЛИ. По Д-ръ Шварцъ отъ Д-ръ П. Козаровъ, Управитель на държ. земл. опитна станция при Русе. Цѣна 5 ст.

№ 3. ЗАЩО И КАКЪ ТРѢБВА ДА ИЗБИРАМЕ ЛОЗИТѢ ЗА РАЗМНОЖАВАНЕ. Отъ С. Грековъ, Управитель на държавния лозовъ разсадникъ въ Г.-Орѣховица. Съ 4 карт. Цѣна 10 с.

№ 4. КАКЪ ДА НАГЛАСЯВАМЕ ПЛУГА И КАКЪ ДА ОРЕМЪ СЪ НЕГО. Отъ Д-ръ И. А. Джабаровъ, Пом. управитель на държавната земледѣлска опитна станция при Русе. Съ двѣ картини. Цѣна 10 стотинки.

№ 5. КАКЪ ТРѢБВА ДА БЕРЕМЪ И ОПАКОВАМЕ ОВОЩНИТѢ ПЛОДОВЕ. Отъ Ив. ВАЛЧЕВЪ, Подначалникъ въ Министерството на Търгов. и Землед. Съ 9 фигури. Цѣна 10 ст.

№ 6. КАКЪ ДА ПОДКОВАВАМЕ РАБОТНИЯ СИ ДОБИТЪКЪ. Отъ И. Г. Ковачевъ, учитель при държ. землед. училище край гр. Русе. Съ 13 картини. Цѣна 10 ст.

„ЗЕМЛЕДѢЛСКИ КНИЖКИ“ сѫ особено сгодни за разпространяване отъ читалища, земледѣлски дружества, селски училища и войскови управления, които могатъ да ги доставятъ въ повече екземпляри за раздаване на членоветѣ си, ученицитѣ или войницитѣ; въ такъвъ случай тѣ се ползуватъ отъ 20% намаление на цѣнитѣ.

Ю 1327
Д 624/1980
ТБ251
ВСИ „В. Кола...
Централна библио...
ПЛОВДИВ

С. Грековъ.

Защо и какъ трѣбва да избираме лозитѣ за размножаване?

„Когато узрѣе гроздето, прѣгледайте лозето си, отбѣлѣжете най-здравитѣ, най-многоплоднитѣ кютюци и за посаждане взимайте рѣзници отъ тѣхъ, ако не сѫ още млади или стари . . .“

Колумелла.

Още прѣди 1900 години стария земледѣлски списатель, Колумелла, е изтъкналъ съ тѣзи думи важностьта, която има изборътъ на лозитѣ за посаждане. Идеята за избора на лозитѣ е, слѣдователно, стара, както и самото лозарство. И пакъ: колко лозари обръщатъ както трѣбва внимание на лозитѣ, които употрѣбяватъ било за подложки, било за присадници? Колко лозари отбѣлѣзватъ въ лозята си най-добритѣ, най плодороднитѣ и най-здравитѣ кютюци и само отъ такива здрави и плодоносни лози да взематъ пръчки за развъждане на лозата? — Много малко или съвсѣмъ нѣма такива! Между това, културата на лозята отъ година на година става по-сложна, по-тежка и по скѫпа, работнитѣ рѫцѣ заскѫпватъ, болеститѣ на лозата и враговетѣ ѝ отъ животинското царство се умножаватъ всѣка година и изискватъ отъ лозаря голѣмъ трудъ и парични жертви за борба съ тѣхъ. Лозарьтъ е принуденъ да търси мѣрки за да увеличи производителностьта на лозята, както въ количествено, тъй и въ качествено отношение. Една отъ тѣзи мѣрки е правилния изборъ въ лозарството, съ други думи — развъждане на онѣзи кютюци, у които най-добрѣ сѫ развити качествата на добри производители. Тази мѣрка не костува нищо, а има такова огромно значение въ лозарството изобщо и

въ частность въ новото, щото, благодарение на нея, лозарьтъ при еднакви разходи може да удвои прихода си. При днешното положение на лозарството, днесъ, когато ние почваме на нова смѣтка да садимъ лозя, когато и държавата, и общественитѣ самоуправления, както и частнитѣ лица, правятъ голѣми (парични и умствени) жертви за подигане на новото лозарство, не трѣбва да забравяме съвѣта, даденъ на лозаритѣ още прѣди почти 19 вѣка: „Отбѣлѣзвайте най-здравитѣ, най-плодороднитѣ кютюци“... На избора трѣбва да гледаме като на едно отъ най-важнитѣ срѣдства на лозовата култура; безъ него лозарството не може да даде най-голѣмия приходъ, който може да се добие.

Изборъ на кютюцитѣ.

Всѣки лозарь, може би, е забѣлѣзалъ въ лозята такова явление:

Между кютюцитѣ отъ единъ и сѫщи сортъ, на една и сѫщата възрасть, при съвършено еднаква обработка, едни да сѫ отрупани съ грозде, а други да нѣматъ нито една чепка. Като мине гроздобера, безплоднитѣ кютюци ще изглеждатъ така невинни, като че ли и тѣ сѫ дали плодъ, и лозаря ще очисти и тѣхъ съ другитѣ наредъ, ще ги зарови и на пролѣть ще земе и отъ тѣхъ рѣзници за присаждане или посаждане.

Разумно ли е това?

Опита е показалъ вече, че безплоднитѣ кютюци си оставатъ такива въ продължение на всичкия си животъ. Тѣ трѣбва да бѫдатъ прѣмахнати и на мѣстото имъ да се насадятъ здрави, плодородни. За да можемъ да направимъ съзнателенъ, правиленъ изборъ на кютюцитѣ, необходимо е да знаемъ кое прѣдизвиква безплодието и малоплодието на лозата.

Най-обикновеното нѣщо, което срѣщатъ нашитѣ лозари въ лозята, това е тѣмъ добрѣ познатото изрѣсяване. Случва се така, че всичкиятъ цвѣтъ окапва и кютюка остава безплоденъ. Често пъкъ, благодарение сѫщо на изрѣсяването, получватъ се грозда съ ненормално развити, недоразвити или пъкъ съвсѣмъ неразвити зърна. (Картина 1). Трѣбва да се знае, че изрѣсяването може да се прѣдизвиква отъ лошо врѣме въ периода на цъвтенето, отъ силния ръстъ на кютюцитѣ, отъ силното развитие на болеститѣ, причинени отъ плѣсени и т. н. Въ такъвъ случай стига да се прѣмахнатъ причинитѣ на изрѣсяването и кютюцитѣ ще раждатъ нормално. Но има изрѣсяване, тъй да речемъ природно, свойствено само на нѣкои кютюци. Такова изрѣсяване се прѣдава по наслѣдство чрѣзъ взетитѣ отъ тѣхъ рѣзници. Това изрѣсяване става по причина на неправилното устройство на цвѣта. У обикновения лозовъ цвѣтъ вѣнечнитѣ листца въ горнята си часть сѫ срастнали едно отъ друго. Когато тичинкитѣ се развиятъ, тѣ изцѣло, като шапка, падатъ на земята и тичинкитѣ се показватъ на едно равнище съ

Карт. 1. Изрѣсенъ гроздъ.

плодника. (Картини 2 и 3). Но има и ненормални цвѣтове: едни отъ тѣхъ сж съ кжси тичинки и могатъ да се оплодотворятъ само съ цвѣтенъ прахъ отъ други кю-

Карт. 2. Лозовъ цвѣтъ съ още неразтворени вѣнечни листца.

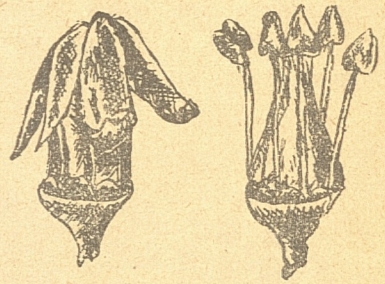

Картина 3. Първата фигура прѣдставя цвѣтъ съ вѣнечни листца, срастнали въ горнята си часть, а втората — цвѣтъ безъ вѣнечни листа — паднали вече, съ тичинки на една ва височина съ плодника.

тюци; други сж съ постоянни вѣнечни листца (картина 4) и не могатъ да се оплодотворятъ, благодарение на неправилното си устройство; трети пъкъ иматъ тичинки

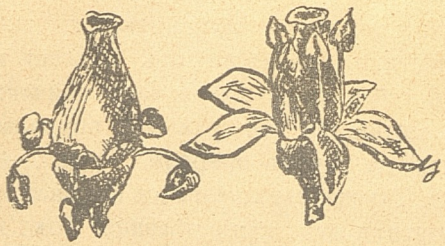

Карт. 4. Първата фигура прѣдставя цвѣтъ съ кжси тичинки. а втората — съ постоянни вѣнечни листца.

прѣобърнати въ вѣнечни листца и никога не даватъ плодъ. Всички такива кютюци трѣбва да бждатъ унищожени и прѣмахнати отъ лозето, като малоплодни или съ-

вършено безплодни. Има и други признаци на безплодни кютюци. Тъй, нѣкои учени сж забѣлѣзали, че у безплоднитѣ кютюци листата сж силно нарѣзани, когато плодоноснитѣ такива иматъ слабо нарѣзани листа. Потомството на такива безплодни кютюци си остава сжщо ялово и запазва силно нарѣзанитѣ листа на своитѣ родоначалници. Че безплодието се съпровожда съ силно нарѣзани листа е наблюдавано отъ нѣкои специалисти у извѣстния французки сортъ „арамонъ“. При тоя сортъ на единъ и сжщия кютюкъ се забѣлѣзвало пръти съ силно нарѣзани листа и други съ слабо нарѣзани; първитѣ били израснали отъ старата дръвесина и били безплодни, а вторитѣ — отъ миналогодишната пръчка и били плодоносни. Лозаритѣ, обаче, като се ползуватъ отъ описания бѣлѣгъ (силно нарѣзанитѣ листа) на безплодието, трѣбва да помнятъ, че има и сортове, които по природата си иматъ силно нарѣзани листа. Кютюцитѣ съ много кжси междувъзлия, съ листа заострени къмъ горния си край, въ туй врѣме когато у другитѣ кютюци отъ сжщия сортъ междувъзлията сж умѣрени и пропорционални къмъ дължината на лозитѣ, — сжщо силно се изрѣсяватъ, и отъ тѣхъ не бива да се взиматъ лози за размножаване, защото този недостатъкъ се прѣдава чрѣзъ прѣсадената или посадена лоза въ потомството. Често пжти на такива кжси междувъзлия се забѣлѣзватъ пукнатини и брадавички. [И въ този случай трѣбва да се внимава щото кютюци съ кжси междувъзлия по природа да не се третиратъ като болни. Впрочемъ, у здравитѣ кютюци съ кжси междувъзлия винаги се забѣлѣзва една съразмѣрность между дължината на лозитѣ и междувъзлието] Кютюцитѣ, пострадали отъ (криптогамически, бактериологически) болести сжщо не могатъ да служатъ за майки: лозитѣ, взети отъ такива кютюци, ще дадатъ слаби растения, прѣдрасположени къмъ болести. Лози отъ съвсѣмъ млади кютюци, които още не сж изтъкнали своето пло-

ВСИ „В. Коларов
Централна библиотека
ПЛОВДИВ

дородие не бива да се зематъ за размножаване. Сжщо извънредно стари кютюци, които често пжти иматъ наклоность къмъ израждане, трѣбва да се бракуватъ, като негодни за по-нататъшното развъждане.

Какъ се прави изборъ.

Прѣди да настжпи гроздобера лозарьтъ отбѣлѣзва въ лозето си всичкитѣ лоши кютюци съ нѣкой знакъ (боя, прѣвързване съ тель, рафия и пр.), а съ другъ знакъ отбѣлѣзва здравитѣ кютюци и съ най-много доброкачествени грозда. Първитѣ кютюци се унищожаватъ и на тѣхно мѣсто се посаждатъ други чрѣзъ дълдарми или чрѣзъ посаждане присадени и укоренени доброкачествени лози. Отъ здравитѣ кютюци могатъ да се отбѣлѣзватъ такива, които иматъ най-добри грозда — ранозрѣющи, съдържащи много захарь, съ хубаво лице, ароматъ и пр. Изборътъ трѣбва да се прави въ течение на 2—3 години по редъ, за да се има увѣреность, че забѣлѣзанитѣ достойнства на отбранитѣ кютюци сж дѣйствително тѣхни природни свойства, а не случайно прѣдизвикани отъ добра година.

Изборъ на пъртитѣ (лозинкитѣ).

Изборътъ на кютюцитѣ, както видѣхме по-горѣ, има за цѣль да се запазятъ най-здравитѣ и най-плодоноснитѣ отъ тѣхъ, като въ сжщото врѣме се унищожатъ всички болни, неджгави, безплодни екземпляри. Да се ограничимъ, обаче, само съ избора на кютюцитѣ не е достатъчно за постигане нашата цѣль: да създаваме еднакви и доходни лозя. Избранитѣ добри кютюци могатъ въ различнитѣ свои части да изтъкватъ разни качества.

Тъй, случва се, че нѣкои отъ пъртитѣ на здравия кютюкъ не даватъ плодъ, или плода на нѣкой пъртъ се отличава отъ другитѣ по голѣмината на зърната, като дава по-малки зърна и съ измѣнена боя и т. н. Съ други думи: нѣкои пъртове на здравия кютюкъ получаватъ такива измѣнения, които не сж желателни за лозаря Въ сжщото врѣме може да се случи така, щото нѣкои части на кютюка да притежаватъ такива качества (да даватъ особено едри, добрѣ боядисани, захаристи зърна), щото тѣхното отбѣлѣзване и отдѣляне да е наложително за всѣки разуменъ стопанинъ. Тукъ е умѣстно да си спомнимъ още еднажъ, че посадената или присадената на съотвѣтна подложка лоза спазва и въ бждащия си животъ всичкитѣ качества, които тя притежава. Ето защо твърдѣ е важно наредъ съ избора на кютюцитѣ въ лозето да избираме въ сжщото врѣме и пъртитѣ, които се прѣдназначаватъ за размножаване. Всички пърти, даващи най-голѣмо количество, най-трайно, най-захаристо и проч. грозде, трѣбва да се отбѣлѣзватъ и запазватъ за размножаване. Напротивъ, лози, непритежаващи сгодни качества, трѣбва да се унищожаватъ и за размножаване да не се употрѣбяватъ по никой начинъ. Но това не е всичкото. Не само лозитѣ, но и отдѣлнитѣ имъ части трѣбва да се избиратъ. Опитнитѣ лозари знаятъ вече, какво на една и сжщата плодна лозинка има различни пжпки. Едни отъ тѣхъ сж плодни, други пъкъ слабоплодни или пъкъ съвсѣмъ безплодни. Ако зетата за размножаване часть на лозата е съ повечето безплодни пжпки и бждащитѣ растения отъ такава часть ще бждатъ слабо плодоносни или безплодни. Плодовитѣ пжпки у разни сортове заематъ разно положение: има сортове, даващи добъръ изобиленъ урожай отъ долнитѣ части на лозитѣ, други отъ срѣднитѣ или отъ горнитѣ. На това свойство на разнитѣ сортове е основана между другото, и разната рѣзидба, практикуваща се въ лозарството (кжса, срѣдна и дълга

рѣзидба). Въ старо врѣме зимали за размножаване изключително долнитѣ части на лозитѣ; въ послѣдно врѣме зиматъ и срѣднитѣ и даже горнитѣ имъ части. Въ всѣки случай при избора на лозитѣ за размножаване трѣбва да зимаме онѣзи имъ части, на които е имало грозда. Като общо правило, може да се счита, че отъ сортоветѣ, правилно плодоносящи при кжса рѣзидба, трѣбва да взимаме за размножаване долнитѣ части на лозинкитѣ, а отъ сортоветѣ, плодоносящи при дълга рѣзидба, — горнитѣ части на сжщитѣ.

Опрѣдѣляне качеството на пъртитѣ.

При избора на лозинкитѣ за размножаване необходимо е да се обръща голѣмо внимание на качеството имъ. За да се разберемъ, трѣбва да кажемъ тукъ нѣколко думи за устройството (анатомията) на лозата.

Лозата въ врѣме на почивка, когато не расте, може да се сравни съ сѣмето. Клѣткитѣ*) на лозата, както и на сѣмето, съдържатъ ядка и протоплазма, дѣйността на която обезпечава образуването на коренитѣ. Обаче, за да се осигури тази дѣйность на протоплазмата, нуженъ е извѣстенъ запасъ отъ хранителни материали, отъ които главниятъ е скорбѣлата. Колкото по-силно сж развити ядката и протоплазмата, колкото по-вече въ клѣткитѣ на лозитѣ има скорбѣла, толкова по-сигурно е укореняването имъ. Прѣди да паднатъ отъ кютюцитѣ, листата отлагатъ за нуждитѣ на прътитѣ и коренитѣ не употрѣбената за образуване на гроздето храна. Това отлагане, обаче, става когато чакъ до края на растителния периодъ нищо не прѣчи на листата да изпълняватъ своето назначение. Но има случаи, когато ранната слана или

*) Тѣлото на растенията (стъбло, листи и пр.) състои отъ малки клѣтки или килийки, които съ просто око не се виждатъ.

силниятъ развой на болести, причинени отъ плѣсени и др. турятъ прѣждеврѣмено край на живота на листата, които въ този случай не могатъ да изпълнятъ назначението си, т. е. запаснитѣ хранителни материали не се отлагатъ и лозинкитѣ, както се казва, не узрѣватъ. Посадени такива лозинки даватъ немощно потомство.

Ето защо много е важно да умѣемъ да познаваме, коя пръчка е добра за размножаване и коя не. Това ще рече — да опитаме има ли въ тѣхъ достатъчно скорбѣла или не? Лозаритѣ въ повечето случаи сждятъ за качеството на пръчкитѣ по вънкашниятъ имъ изгледъ. Тѣ считатъ за негодни ония, у които горнитѣ имъ части на голѣмо протяжение сж изсжхнали, у които на кората имъ липсва обикновения цвѣтъ, сърцевината имъ е тъмна или много развита. Нѣкои френски учени, обаче, намиратъ, че вънкашнитѣ признаци сж недостатъчни за опрѣдѣляване на качеството на пръчката. Сърдцевината, както и кората, сж мъртви тъкани и тѣхниятъ цвѣтъ много зависи отъ климатическитѣ условия прѣзъ годината; тѣхниятъ вънкашенъ изгледъ не може да даде ясно прѣдставление за състоянието на сѣсѣднитѣ имъ живи тъкани. Вънъ отъ това пръчка съ засжхнала горня часть може да излѣзе много по доброкачествена отъ пръчка, която по цѣлото си продължение изглежда здрава.

Между множеството начини за опрѣдѣление качеството на лозитѣ ще посочимъ на единъ доста вѣренъ и достжпенъ за всѣкиго начинъ: това е изслѣдване на лозитѣ съ помощьта на „иодова тинктура“, която се приготовлява въ всѣка аптека. Който желае, може и самъ да си приготви такава, като земе 1 грамъ иодъ и го разтвори въ 100 грама 75° спиртъ. На лозата, която се подлага на изпитание, се прави единъ отрѣзъ и веднага на послѣдния се капватъ 2 капки иодова тинктура. Слѣдъ 4—5 минути гледатъ какъвъ цвѣтъ е добилъ отрѣза; ако той е почернѣлъ отъ дѣйствието на тинктурата, това значи,

че въ лозата се съдържа много скорбѣла, а ако отрѣза отъ дѣйствието на иодовата тинктура е станалъ жълтеникаво кафявъ, това значи, че скорбѣлата липсва въ пръчката. Различната степень на почерняването и пожълтяването на изпитваемата пръчка показва и различното й качество. Когато трѣбва да се подложатъ на изпитъ множество пръчки, постжпватъ така: вързватъ пръчкитѣ въ снопчета тъй, щото отрѣзитѣ имъ да бждатъ на едно равнище; въ единъ широкъ, но плитъкъ сждъ наливатъ иодова тинктура и поставятъ въ нея лозитѣ тъй, щото по възможность да се намокрятъ въ тинктурата само отрѣзитѣ. Потопяването трае само 10 секунди. Слѣдъ нѣколко минути послѣ изваждането на пръчкитѣ отъ тинктурата се гледатъ отрѣзитѣ и лошитѣ пръчки, т. е. тѣзи, у които отрѣзитѣ сж станали жълтеникаво-кафяви, се отхвърлятъ. По този начинъ за единъ день единъ човѣкъ може да провѣри качеството на около 20000 пръчки.

ПЛОВДИВ